

Țara Noastră

DIRECTOR: OCTAVIAN GOGA

ANUL VII

Nr. 9

28

FEBRUARIE

1926

In acest număr: N. Iorga propagandistul de Octavian Goga; La pândă, poezie de D. Ciurezu; La ce curs să stabilim leul de I. D. Protopopescu; Opre-
retă politică de P. Nemoianu; După alegerile comunale de Alexandru Hodoș;
Funia trece prin urechile acului... de Al. Lascarov-Moldovanu; Interpretarea
fascismului de I. Bănățeanu; Săptămâna literară și artistică de V. R. Ș.; Gazeta
rimată: Surprize electorale de Inokentie din Fechetău; Insemnări: Crede și
speră; Moartea lui Ion Paul; Evoluțiile unui fost apostol; Reportaj politic; La
căpătâiul lui Tomescu; Banchetul succesului; O rectificare; etc., etc.

CLUJ

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: PIATA CUZA VODĂ No. 16

Un exemplar 10 Lei

Țara Noastră

N. Iorga propagandistul...

Sunt dintre aceia cari n'au crezut niciodată, o clipă măcar, că barba dlui N. Iorga poate fi o marfă de export...

Bătăiosul dramaturg și om politic mi-a apărut totdeauna ca o disonanță stridentă pentru ritmul intelectual al vremii. Aici în țară, încadrat în evoluția noastră de gândire, neastâmpăratul eclectic se înfățișă ca un întârziat, ca o manifestare postumă a începuturilor de civilizație occidentală pe pământul românesc. Din tinerețe, d. Iorga a descins pe arenă cu o armură ruginită. Făcând incursiuni în mai multe domenii, scriind poezii, critici, istorie, dramă, politică, sociologie etc., dsa relua firul lui G. Asaki sau Heliade, fără nici o potriveală cu exigențele epocii. Lumea a rămas mai întâi uluită de-așa furioasă revărsare de cerneală, și astfel s'a creiat reputația literară a prodigiosului poligraf. Spiritele de elită însă au stat liniștite în fața enormei cantități de hârtie și au fixat dela început dilentantismul profesorului cu aere de apostol. Strălucitorul Caragiale, cu verva lui diabolică de crud analist, ne-a aruncat de-acum douăzeci de ani verdictul lapidar: „Nu văd cum poate să îndrepte țara un om care crește strâmb”. Să nu credeți, că în implacabila sentință era o aluzie la silueta fizică a conferențiarului dela Văleni. Nu, Caragiale nu avea nevoie de asemenea diatribe. Autorul *Momentelor*, în acest dicton simbolic comprima o definiție pentru desfășurarea intelectuală a dlui Iorga. Pe seama lui, în adevăr, d. Iorga creștea strâmb. Finul cizelator, fanaticul onestității de atelier, omul echilibrului și-al proporțiilor, I. L. Caragiale nu putea înregistra altă impresie pe urma cunoscutelor divagații nesăbuite. A avut perfectă dreptate, proorocia lui a prins. Dacă ar fi și astăzi între noi, și ochii fosforescenți ai maestrului s'ar abate ca un fulger trecător pe-o pagină semnată de directorul „Neamului Românesc”, sunt sigur că și-ar repeta declarația inițială, augmentând-o cu o altă alocuție

favorită, pe care zâmbind mi-o afișa la dese ocazii: „Lăsați-mă cu activitatea lui N. Iorga. Eu știu unul și mai activ. Așa-i și zicea: *Iliuță Activu... Era la Mărcuța*“...

E firesc, deci, că povățuit de aceste aprecieri și văzând un anahronism în personalitatea ilustrului grafoman, nu mi-am închipuit niciodată că dincolo de hotare, pentru menajarea legăturilor cu streinătatea, un astfel de emisar s'ar fi putut utiliza. În apus, unde cultul cuvântului și respectul adevărului primează, d. Iorga nu e un oaspe binevenit. Cercurile științifice primesc cu răceală improvizările oricărui diletant grandilocvent, cercurile artistice resping verbul deslănat al unor exhibiții banale. Ar fi mai rămas acțiunea de propagandă politică, pe care-ar fi putut s'o ducă printr'o muncă chibzuită, înfiripând relații dela om la om și dând din când în când publicului strein informații obiective asupra stărilor din țară. Dar și pentru această operă s'ar fi cerut un om normal, nu o. Iorga. Dsa, văzând împrejurările de-acasă prin prizma *strâmbă* a interesului de partid și a vanității sale, era predestinat să spue enormități. De-aceia și sub acest raport d. Iorga mi se părea indezirabil dincolo de vama Curtici. Cu toate acestea, dsa a fost și-a rămas un voiajor permanent al Simplonului, pe cheltulala statului bineînțeles. Politicianismul frivol dela noi refuza să urmărească acolo în depărtări pe celebrul savant. Bucuros că scapă de el aici îl trimitea peste frontieră, răscumpărându-i lipsa din țară cu mari beneficii de fonduri și de valută. Evident, era o mare greșală, fiindcă nu-și dădea seama, că în multe situații agitația domnului care crește strâmb poate fi mai primejdioasă în streinătate decât la București.

Astăzi d. Iorga se găsește din nou în călătorie. Tot în vechiul ipostaz de stipendiat al mai multor ministere. Vorbește la Paris, la Bordeaux, la Copenhaga. Dela teoriile de bizantinologie până la problema guvernării sale de mâine, debitează de toate. Politicește însă e mai tulbure ca ori-când. Intr'o lună de zile a izbutit să plaseze atâtea zăpăceli, că trebuie atrasă atenția asupra lui. Fără a mai stăruî de astădată asupra seriozității cu care se lansează în toate gările ca viitor președinte de Consiliu, sau a mai releva delicateța cu care în diverse interviuri a atacat chestiunea fostului moștenitor de Tron, d-sa prin conferința ținută deunăzi asupra minorităților din România în localul „Dotățiunii Carnegie“ din Paris, a devenit pur și simplu un dușman deschis al ideii noastre de stat. Lucru straniu, deci, pe banii oficialității, neobositul Iogoman vorbește nu numai desmișcându-se pe sine, dar batjocorind principiile fundamentale pe care se razimă țara nouă. Nimeni nu se va mai mira, că iredentismul dela noi a trezărit de bucurie după aceste curioase documente de psihoză, pe care le multiplică și le folosește ca arme împotriva noastră.

Dar să revenim la conferință și s'o rezumăm, ca să înțeleagă oricine cât de încurcat e astăzi ghemul din capul dlui Iorga.

Dsa în primele cuvinte din introducerea conferinței ia o postură neobișnuită: atacă pe cei cari l-au trimis. Dacă ar prezenta numai o divergență de opinii față cu guvernul țării lucrul n'ar fi tocmai grav,

deși până azi nu era obiceiul să ne certăm în fața publicului din Paris. Eminentul om politic însă se crede dator să atace guvernul tocmai într-o acțiune de caracter național, atunci când la *Liga Națiunilor* se apărau drepturile noastre împotriva unor reclamații interesate. Iată ce zice d. Iorga: „*Am aci memoriu ministerului de Externe român în chestia învățământului particular, memoriu adresat Societății Națiunilor. Nu l-am citit. Aceia care l-au întocmit cred în ceia-ce spun? Sunt dintre pușinii cari în chestia minorităților spun acelaș lucru ori-unde, în ori-ce loc, și în ori ce limbă. În Camera românească am expus nu de mult în această direcție idei, cari nu se potrivesc convingerilor celor mai mulți de-acolo. Acei cari m'au ascultat la Cameră s'au îndoit poate de patriotismul meu, dar am trecut peste aceasta*“. Cetiți, vă rog, cu luare aminte proza bietului deschilbrat, și trageți concluzii. Va să zică ministerul de Externe minte când apără teza românească. Cu alte cuvinte, contele Apponyi are dreptate, fiindcă avocatul lui, N. Iorga, și f de partid din România, îl susține sus și tare. Urmăriți mai departe delicioasa constatare a omului de cauciuc: „*Spun acelaș lucru oricând și oriunde*“ și rețineți că el, șampionul umanității, a fost „singur în Camera românească“...

Dar să trecem înainte, fiindcă profesorul de istorie pune problema: *ce este un stat național?* Iată cum judecă: „*Să fie oare un stat național acela care are cetățeni de acelaș rasă?*“ Nu, răspunde doctul academician, fiindcă antropologii nu se înțeleg între ei asupra conceptului rasei. *Rasa*, zice deci d. Iorga, *nu poate fi luată drept criteriu pentru caracteristica națională a unui stat*. Mergând mai departe spre prăpastie șeful declară: „*Nici limba nu este un criteriu*“. Iată de ce: „*Limba dă o iluzie de omogenitate unui stat, dar numai o iluzie*“. În continuare: „*E mult mai abil (!) să ai cetățeni cari au aceleași interese cu statul*“. Mai departe: „*Trebuie să se tindă la o omogenitate de atitudine față de stat, nu la o omogenitate de limbă. Elveția este un stat național. Statul național nu este caracterizat prin rasă și limbă*“.

Despicați aceste definiții năroade și remarcați dela început cum consecventul bărbat își necinștește barba.

O viață întreagă a exaltat tineretul pe idealul de rasă și de limbă, pentru ca acum de dragul unui succes efemer în străinătate să ne spuie că nu sunt criteriile de naționalitate. La 1905, o știm cu toții, în piața Teatrului Național din București, după învățătura lui, apărând prerogativele limbii, s'a vărsat sânge. Astăzi „abilul“ drumeț de gumilastic, care „*a spus acelaș lucru oricând și oriunde*“, abdică dela toată ideologia în care a scris trei sute de cărți vreme de douăzeci de ani, și cu închinăciune adâncă de veritabil fanariot declară la Paris: „*A vorbi azi de deosebiri de rasă e cea mai complexă absurditate*“, căci, „*noțiunile „origine” și „limbă” sunt simple prejudecăți*“.

Băgați de seamă, autorul acestor perle de gândire e: *șeful partidului național!*

Ce-am putea spune noi în fața minunatei opere de propagandă? Să ne rostim în vorbe netede și să arătăm că e o sinistrală nebunie conferența dela Paris? Că la „prejudecățile“ de rasă și limbă noi ținem

odată cu capul, că o mie de ani ne-au diferențiat aceste criterii, că pentru ele s'a murit aici în tranșee, și prin ele s'a creat statul nostru național întemeiat pe unitatea etnică? S'o strigăm lumii, că numai imbecilii pot asemăna România cu Elveția? Ar fi să reedităm adevăruri cari sunt axiome curente la noi, ar fi să lapidăm capul d-lui Iorga cu propriile sale cărți.

Nu fac toate aceste! După cele spuse la Paris, d. Iorga e trecut definitiv în faza patologică. Nici o putere omenească nu-l va mai re-integra în normalitate, altfel n'ar fi dat drumul următoarei stupidități: „*Va veni momentul când statul se va învechi și el și când frontierele nu vor mai corăspunde la nimic. Oamenii sunt în fond buni și fraterneli. Viitorul îi va uni, indiferent de origina națională.*”

Nu vom discuta, deci, cu d. Iorga... Ar fi inutil acum, când gândul ne poartă la *Iliușă Activu* din povestea lui Caragiale.

Ministerelor respective însă, și diferitelor instituții caritabile în frunte cu banca Marmorosch-Blank, cari finanțează aceste deplasări, opinia publică din țară le poate înainta o suplică umilă în termeni pe cât de măsurători pe atât de categorici: Propagandistul e greu bolnav, întoarceți-l acasă imediat... Pregătiți-i o cameră albă, fără bibliotecă și fără călimară... Nu uitați o confortabilă baie rece și mai ales cataplasme, multe cataplasme...

OCTAVIAN GOGA

La pândă

*Căzuse leneș ziua din chindie
Când m'am pitit în tufe lâng'un trunchi,
Cu pușca răzimată de genunchi,
Pândind un cerb la șipote să vie.*

*Și cum stăteam alături de pământ,
Privind tăcut spre umbra din colnic,
Eu m'am simșit mai păcătos, mai mic
Ca firul ce se clatină de vânt.*

*Privea amurgul blând în ochii mei
Și sufletu-mi sorbea un ciripit,
Și ochii mei gândind au înflorit
Ca niște bumbi, cu primăvara'n ei.*

*O roată de lumină s'a aprins
În sufletul meu aspru și temut,
Urde din lut viața a crescut
Năvalnică și dornică de vis.*

*Și-am pus cu spaimă mâna pe oțete,
Să simt în mine creangă cum înfloare
Cum gândul meu se'nvolveră de soare,
Ca un pârâu pe plaiurile mele.*

*Și ghemuit de-asupra pe-o comoară...
Am așteptat ca cerbul să s'adape,
Și mersu-i blând să i l'ascult de-aproape
În liniștea pădurii cum coboară...*

D. CIUREZU

La ce curs să stabilizăm leul

Azi, când nu mai e aproape nimenea care să preconizeze revalorizarea leului reducându-l la paritatea aur, deoarece și Banca Națională în raportul consiliului către adunarea acționarilor a renunțat la această politică, rămâne de fixat la ce curs trebuie stabilizată unitatea noastră monetară. Va fi acest curs cel de azi, adică 2,25 centime aur, va fi el cel de 25 centime, media cursului din ultimii trei ani, sau va fi el acel curs între 3 și 4 centime aur, care ar stabili și prețurile mărfurilor la valoarea lor de azi, făcând oarecum ca paritatea internă a prețurilor să corăspundă parității mondiale?

Dacă am lăsa la o parte cursul actual, adică cel de 2,25 centime aur, deoarece el e trecător, tendința leului fiind către ridicare în sezonul de Martie—Septembrie, și dacă am lua în considerație cursul mediu din ultimii ani, adică 2,5 centime aur sau 40 lei hârtie pentru un leu aur, pe de o parte, și cursul care ar stabiliza prețurile actuale, pe de altă parte, examinând care sunt avantajele și dezavantajele acestor cursuri, am putea să ne dăm seama care ar fi cursul mai favorabil pentru stabilizare.

Să examinăm mai întâi cazul cursului care ar menține fixitatea prețurilor de azi. Cum indicele de scumpete este azi 40, și cum el ar trebui să fie 60 pentru ca prețurile noastre să fie la paritatea mondială, ar rezulta că dacă vrem să menținem prețurile fixe ar trebui ca leul hârtie să-și mărească valoarea cu 50,0% deoarece diferența dela 40 la 60, adică 20 e 50,0% din 40. Cu alte cuvinte leul trebuie să crească dela 2,25 centime la $2,25 + (2,25 \times 0,50) = 3,375$ centime aur, sau un leu aur egal cu 33 lei hârtie. La acest curs, costul vieții s'ar fixa la prețurile actuale și s'ar suprima tendința de urcare a tuturor produselor, ten-

dință care există actualmente. Ba toate produsele noastre de export cari azi sunt plătite pe cursul de 2,25 centime aur, ar trebui să se eftimească cu 40%, deoarece produsul care se vindea cu 100 lei la cursul de 2,25 al leului nu se va mai vinde decât cu 60 lei la cursul de 3,375. Prin urmare, cerealele, petrolul, lemnul, sarea, vitele, etc. pe cari le exportăm azi se vor vinde cu 40% mai efin când leul va atinge cota de 3,375 centime aur. Chiar dacă stătul ar suprima complect taxele ce apasă pe produsele noastre de export, producătorii noștri cari își vând mărfurile pe piețele streine tot ar fi păgubiți.

O altă dificultate în atingerea cursului de 3,375 centime aur consistă în faptul, că aceasta nu se poate face fără un împrumut extern de cel puțin 200 milioane lei aur. În adevăr, la cursul actual de 2,25 centime aur toată circulațiunea noastră de 20 miliarde lei valorează 450 milioane aur, iar la cursul de 3,375 ar valoăa 675 milioane aur. Diferența fiind de 225 milioane lei aur, și presupunând că 25 milioane s'ar putea procura în țară, ar rămâne ca statul să contracte un împrumut de 200 milioane lei aur în streinătate, la care s'ar plăti o dobândă de cel puțin 6%, ceea ce ar face 12 milioane lei aur pe an, ce trebuiesc prelevate asupra muncii naționale viitoare.

S'ar putea propune, în loc ca statul să contracte un împrumut pe piețele străine, să-l contracte la Banca Națională, care dispune de 200 milioane lei aur, astfel că cele 12 milioane de lei aur, reprezentând dobânzile, vor rămâne în țară în loc de a se duce în străinătate. La această propunere, economiștii clasici vor răspunde, că lucrul e imposibil, de oarece aurul pe care-l are Banca Națională trebuie să fie un capital eminentemente improductiv, rămânând închis în beciurile Băncei precum ar sta în fundul minelor de aur, deoarece el e rezervat pentru rambursarea biletelor peste 20 sau 30 de ani, folosind generațiunei viitoare care nu și-a vărsat sângele și nici nu s'a ruinat în războiul pentru întregirea neamului.

Așa dar, ridicarea leului la cursul de 3,375, curs care ar stabiliza prețurile interioare cu excepțiunea produselor exportabile, implică, pe lângă scăderea de 40% a acestor produse, un împrumut destul de important și oarecum oneros din cauza slabului credit de care se bucură România.

Să examinăm ipoteza stabilizării leului la un curs jos, nu la cel de azi de 2,25 centime, pe care-l considerăm ca trecător, ci la cursul mediu din ultimii ani de 2,5 centime aur.

La acest curs nu se mai cere în materie de stabilizare decât suprimarea oscilațiunilor în jurul cursului mediu, sau reducerea acestor oscilațiuni la o amplitudine foarte mică. Înainte de război oscilațiunile erau de 1,5% în fiecare sens sau 3% în total, și erau datorate faptului că România fiind o țară agricolă, exportul nostru nu se repartiza în mod uniform pe tot anul, făcându-se mai ales în perioada Martie—Noemvrie, și stagnând aproape complect în perioada Noemvrie—Martie, ceea ce ne dădea când balanțe favorabile, când deficitare. Azi, această amplitudine al oscilațiunei ar putea fi limitată la maximum 5% astfel încât dolarul să varieze între 195 și 205.

Suprimarea acestei oscilațiuni se poate efectua prin formarea unei rezerve, a unei mase de manevră, care să absoarbă toate devizele când dolarul tinde să scadă sub 195 lei, și care ar rescumpăra lei, vânzând devizele acumulate, când dolarul tinde să se urce peste 205. Masa aceasta de manevră n'ar depăși după socotelile noastre cifra de 50 milioane lei aur, permițând balanței conturilor o oscilațiune de 2 miliarde lei hârtie. Cu transporturi normalizate și cu suprimarea piedicilor ce se pun comerțului exterior oscilațiunea balanțelor noastre de conturi nu poate depăși cifra de două miliarde lei hârtie. Această masă de manevră s'ar forma din o sumă inițială de circa 10—20 milioane lei aur, pe care ar putea-o furniza Banca Națională, restul formându-se din cumpărarea devizelor în perioada verei, când leul tinde să se urce.

Așa dar, în cazul când se stabilizează leul la un curs jos, avem avantajul că nu mai suntem nevoiți să împrumutăm o sumă însemnată în străinătate, rămânând ca să utilizăm creditul statului pe piețele străine pentru mărirea producțiunii noastre, adică pentru îmbunătățirea transporturilor și aprovizionarea industriilor noastre cu mașini moderne și materii prime.

În acest caz, efortul pe care'l face națiunea e îndreptat către mărirea producțiunii menținând consumațiunea redusă la nivelul de azi. E adevărat, că stabilizarea la 2,5 centime aur o să aibe ca rezultat continuarea ridicării costului vieței, însă această ridicare are să se facă nu în mod brusc ci în mod treptat pe o serie de ani, sau cu alte cuvinte consumațiunea are să crească mai încet de cât producțiunea, și toată soluțiunea crizei noastre de credit nu stă de cât în mărirea producțiunii față de consumațiune. Am arătat într'un alt articol, că boala noastră financiară a provenit din faptul că inflațiunea a provocat o consumațiune în disproporție cu producțiunea, ceea ce a epuizat atât creditul cât și stocurile noastre de mărfuri. Ca să îndreptăm situațiunea, trebuie să procedăm în mod invers, să facem ca diferența dintre consumațiune și producțiune să fie în favoarea acesteia din urmă, adică să îndreptăm tot efortul nostru în direcțiunea producțiunii, lăsând pentru moment consumațiunea să stagneze sau să crească încet.

A menține prețurile încă o serie de ani sub paritatea mondială constituie o primă la export și un imbold pentru producțiune, ceea ce e necesar pentru o țară sărăcită ca a noastră. Creditele de care dispunem să le îndreptăm, pe toate, către producțiune, mulțumindu-ne pentru rezolvirea problemei monetare de mijloace restrânse, căutând mai ales ca acoperire pentru biletele emise mărfurile produse de economia noastră națională.

Odată leul stabilizat la un curs jos, să zicem 2,5 centime aur, să revenim la politica elasticității circulațiunii fiduciare, emițând bilete pentru mărfurile produse și intrate în circulație, de oare-ce volumul circulațiunii fiduciare trebuie să fie în strânsă legătură cu volumul circulațiunii mărfurilor. Banca Națională trebuie să-și reia rolul ei natural, și pentru care a fost creată, de a proporționa circulațiunea monetară la circulațiunea mărfurilor și de a reglementa creditele prin

fixarea scontului, suprimând non sensul de azi de a menține o circulațiune rigidă, care va fi încă mai rigidă când leul va fi stabilizat, și de a menține scontul la 6% când el e pe piață de cel puțin 20%.

Pentru rezolvarea crizei provocată de inflațiune, care și ea a fost un rezultat al războiului, preconizăm metoda următoare:

1. Stabilizarea leului la un curs jos, de preferit 2,5 centime aur, prin crearea unei mase de manevră alimentată din surplusul balanței noastre de conturi.

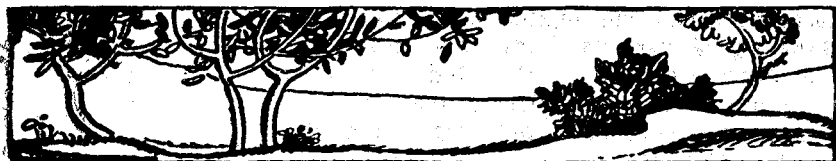
2. Intrebunțarea creditelor ce am putea obține în străinătate pentru dezvoltarea mijloacelor de comunicațiune și pentru mărirea producțiunii sub toate formele ei.

3. Punerea institutului nostru de emisiune în poziția de ași îndeplini rolul de regulator al creditului și de a menține elasticitatea circulațiunii fiduciare.

Aplicând această metodă, credem că vom ajunge în scurt timp la ritmul de îmbogățire pe care l'aveam înainte de război.

I. D. PROTOPOPESCU

Operetă politică

Cercetătorul vremurilor de mai târziu va putea face interesante studii cu privire la psihologia foștilor robi politici, descătușați prin radicala schimbare a hârții europene. Gravele probleme actuale, cari nouă ni se prezintă în mantaua unor penibile crize de stat, urmașii noștri, urcați cu câteva spițe mai sus pe scara vremii, le vor cuprinde dintr'o singură ochire. Claritatea ce le-o vor da distanțarea în timp îi va face, probabil, să-și făurească idei nu prea favorabile despre generația noastră, care a cheltuit atâta zbućium și a îndurat atâtea mizerii până când să treacă un hop din istoria noastră națională. Rareori se ivește cazul, când și contimporanii pot judeca lucrurile la adevărata lor valoare. Sunt rare asemenea momente, dar nu sunt excluse. Privitorul, obișnuit să înlănțuiască fenomenele din jurul său prin cauzalitatea ce le provoacă, nu odată reușește să întrezărească mai de timpuriu fondul real al lucrurilor. Uneori și împrejurări speciale vin să-l ajute.

În privința aceasta, ni se pare că oamenii politici iugoslavi sunt mai avansați decât noi. Țara, care părea că cuprinde între granițele sale elementele cele mai eterogene, care nu odată o amenințau cu destrămarea, se reculege mai curând. Poate să-i fi ajutat întrucâtva și temperamentul lor mai hotărât, mai tranșant, care, fără prea multe tergiversări, taie nodul în două. Operația odată făcută, lucrurile trebuie neapărat să se lămurească, fie într'un fel, fie într' altul.

Omul care a contribuit ca nimeni altul la clarificarea situației politice din vecini rămâne fără îndoială, d. Ștefan Radici, șeful partidului țărănesc croat. Este greșită părerea care atribuie tot meritul primului-ministru Pasic. Acesta nu s'a distins prin nimic altceva decât prin cunoașterea psihologiei robului descătușat; cât pentru rest, îi era de o datorie elementară să apere unitatea statului amenințat. Meritul, Ștefan Radici și l-a îsușit mai mult prin defectele decât prin calitățile sale. Să ne aducem puțin aminte de cariera postbelică a acestui leader politic și se extragem din ea ceea ce ni se va părea interesant și instructiv.

Niciun om politic moștenit dela fosta stăpânire austro-ungară nu a întins coarda disensiunilor politice ca șeful țărăniștilor croați. Aceasta, pentru că din primul moment ajunsese în conflict cu ideia de stat, așa cum era concepută la Belgrad. Nici nu apucaseră bine să se îmbrățișeze sârbii și

croaii, când d. Ștefan Radici a început să ridice *veto*-ul său categoric față de orice măsură de unificare luată de guvernul central. Deodată cu ștergerea autonomiei croate, d. Ștefan Radici declară război deschis guvernului dela Belgrad, din fața prigoanei căruia pleacă apoi în streinătate, la Viena, Londra și Moscova, căutându-și aliați. Pe vremea guvernului de reconciliere al lui Davidovici se întoarce în țară, iar cu revenirea lui Pasici la cârmă drama ajunge la apogeu prin arestarea lui.

N'a trecut însă prea multă vreme, și d. Ștefan Radici părăsește închisoarea devenind aliat al lui Pasici, prin pactul încheiat la 14 Iulie 1925. Scurt după aceea, dl Ștefan Radici intră în guvern ocupând portofoliul Instrucțiunii. În această din urmă calitate, o vreme nu s'a mai vorbit de el cu vechea intensitate. Se mai desmințeau și se mai rectificau din când în când declarațiile sale, dar ni se părea că, însfârșit, a reușit să se încadreze definitiv în configurația politică iugoslavă. Dar ne-am înșelat. Deodată, ca din senin el devine din nou obiectul atenției tuturor, prin discursurile ținute de-alungul și de-a-latul țării. Apoi, după oarecari explicații, nemulțumirile lui au fost din nou potolite, adăugându-se la vechiul acord încă trei condițiuni: să nu mai vorbească, să nu mai facă agitație, căci guvernul trebuie să lucreze și să nu mai schimbe funcționarii. Pe deasupra, d. Pasici a dat publicității și textul acordului încheiat la 14 Iulie 1925, pentruca, într'un eventual conflict viitor, opinia publică să fie în măsură a constata cine este vinovatul.

Urmărind aceste curbe întortochiate, pline de cele mai bizare inconsecvențe, precum și nouile încetușări ce i s'au impus, nu e greu de prevăzut că d. Ștefan Radici, temutul tribun al țăranilor croaii, se apropie cu pași repezi de sfârșitul carierii sale politice. Zgomotul ce-l mai face astăzi nu mai conține niciun element dramatic, decât pentru sine, încolo el plutește în curată operetă. Psihologia specială a robului politic descătușat îl trage fără milă la fund. El nu a judecat decât o singură dată limpede, între cei patru pereți ai închisorii. Decăteori se vede la larg serătăcește, fiindcă se găsește pe un teren necunoscut, pe acela al politicii pozitive, atunci când o viață întreagă făcuse numai politică negativă. „Dacă e creator — cum singur se numește — să muncească și să tacă“, zice ziarul *Pravda*. Grea condiție pentru un om care nu-și cunoaște precis câmpul de activitate.

Declinul lui Ștefan Radici ar putea să servească drept exemplu și unor oameni politici dela noi. Multe din problemele noastre ivorăsc dintr'o stare de spirit foarte înrudită cu aceea a fruntașului iugoslav. Dacă ar fi să remarcăm vreo deosebire, am zice că numai ordinea e inversată în desfășurarea acelor întâmplări. Frământarea dela noi a început cu o veselă operetă, din care a mai rămas plăcuta arie a Consiliului dirigent, pe care unora le vine foarte bine să danseze. Accentele dramatice abia acuma se rostesc, și s'ar părea că se mai găsesc naivi cari să se teamă, deși tragedia nu mai poate amenința decât pe dansatori. Există o logică implacabilă, care eliminază tot ceea ce izvorăște dintr'o mentalitate morbidă, în disarmonie cu starea lucrurilor dimprejur.

P. NEMOIANU

După alegerile comunale

Prinși ca într'un cerc de fier între enervare și curiozitate, specialiștii urnelor au așteptat șapte zile de-arândul revărsarea palpitantă a telegramelor cu rezultate. Apoi, așezând metodic cifrele unele sub altele, totalizând și comparând, înmulțind și împărțind, amatorii de statistică electorală au demonstrat, pe temeiul neîndoielnic al numărului precis de voturi, în câte comune a ieșit biruitoare opoziția și în câte comune abia a reușit să se strecoare guvernul. Opinia publică, punând la contribuție toate cunoștințele sale de aritmetică elementară, s'a arătat complect lămurită.

Acum, dupăce concluziile bucătăriei politice au fost puse, și dupăce dorința țării de a scăpa de cârmuirea partidului liberal a fost destul de limpede exprimată, să ni-se îngăduie să judecăm epilogul alegerilor comunale prin prisma, puțin cam adumbrită acum, a năzuințelor noastre naționale. Vom spune dela început, cu sinceritatea care a întovărășit totdeauna scrisul nostru, că, în această privință, suntem în fața unei înfrângerii evidente a intereselor românești.

În paginile acestei reviste s'a vorbit în dese rânduri, și totdeauna la fel, despre problema orașelor din Ardeal. Nu le-am zis niciodată: *ale noastre*, pentrucă acest posesiv, din păcate, nu corăspunde realității. De-alungul câtorva veacuri, în vremece meterezele lor înconjurătoare se fărâmițau în dărâ:nături de cărămidă și piatră, ca orice inutilă fortificație medievală, orașele din această provincie s'au împlântat în mijlocul populației băștinașe, cu scopul vădit de a sluji cauza unei acțiuni de desnaționalizare. Ele au rămas mai departe cetățile unor socoteli dușmănoase, ca un început de cangrenă pe trupul vânjos al unui neam de plugari. Aci s'au concentrat, cu tot mai îndrăznețe incursiuni în afară, forțele ofensive ale cunoscutelor proecte de opri-mare. Stăpânirea de pe vremuri, urmărind cu îndărătnicie brutală îngenuncherea rezistenței noastre naționale, a săvârșit tot ceea ce ea însăși și-a îngăduit, nu numai pentru a face imposibilă așezarea românilor la orașe, — privilegiu de care am fost despuiați în cursul istoriei noastre seculare, — ci pentru a organiza în aceste așezări artificiale baza principală de operații a unei silite expansiuni demografice. Statul, prin funcționărima strânsă de pretutindeni ca o oștire de ieniceri ai

maghiarizării; corporațiile de meșteșugari, prin strășnicia cu care refuzau să primească în sânul lor pe fiii satelor noastre; capitalismul clasei suprapuse, prin stăruința cu care ocrotea dezvoltarea tuturor întreprinderilor străine; toți și toate contribuiau la întreținerea unor focare de desnaționalizare în toate centrele mari orașenești. Întărite împotriva noastră, ele nu numai că n'au voit să ne atragă, dar ne-au respins, cu metodică brutalitate, mereu.

Așa ni se înfățișau orașele Ardealului la 1918, când din adâncul rărunchilor săi românești a izbucnit mult așteptatul strigăt al unirei. Trecutul de impilare lăsase urme adânci pretutindeni. Un uriaș adormit se trezise din somnul lui de o mie de ani, dar la închieturile mâinilor sale, acum libere, mai sângerau rănile lanțurilor cu care fusese legat. Ideia națională, mântuită de primejdia morții, avea nevoie de o îndelungată convalescență...

Nimic mai firesc, deci, și nimic mai legitim tot odată, decât gândul nostru de a repara cât mai grabnic *efectele nedreptăților de ieri*. Cine ar fi putut să împingă absurditatea până acolo, încât să pretindă ca noi înși-ne, în propria noastră țară desrobită, să constfințim printr'o imbecilă pasivitate, roadele pretutindeni prezente ale unui război îndreptat împotriva existenței noastre etnice? Această concepție putea să fie, cel mult, aceea a unor suspecți amatori de regionalism profitabil, pentru cari așa zisa „continuitate de drept“ trecea înaintea oricărei tendințe de unificare. Bunii români, însă, gândeau cu totul altfel. Ei ziceau, că în structura nefirească a orașelor ardeleni, create ca o sfidare a elementului național predominant, trebuia să intervină o schimbare grabnică, *restabilindu-se raportul normal de forțe între orașele dela noi, înstrăinate în chip programatic de foștii guvernanți, și populația lor înconjurătoare, curat românească*.

În cadrul acestei lozinci de *restitutio in integrum*, am fost nevoiți să constatăm mai demult, că noua lege administrativă, votată de Parlamentul actual și pusă în aplicare de guvernul care i-a dat naștere, nu corăspunde justelor noastre aspirațiuni naționale, abia desfelenite pe teritoriul provinciilor alipite României. Alegerile comunale, privite ca o consecință a acestei legi, n'au făcut decât să scoată mai mult la iveală defectele ei, și să sape mai adânc alvia de înstrăinare din care ne străduiam să scăpăm. Felul cum s'au pus la cale, pe toată suprafața Ardealului, diferitele combinații electorale au compromis până și cea mai palidă dorință a autorilor legii administrative de a asigura o preponderență a elementului românesc în viitoarele consilii municipale.

E de prisos să mai repetăm din a cui vină, alegerile comunale au avut un caracter de politică militantă, deplasându-se cu desăvârșire axa preocupărilor publice. Partidul liberal, simțind bine că se apropie ceasul când trebuie să lase din mâini frânele puterii, a ținut să stoarcă din situația sa de astăzi toate avantajele pe cari nu le va mai regăsi mâine în opoziție, când complicatul aparat al autorității publice nu-i va mai sta la îndemână. A fost, fără îndoială, un act de provocare, de desubtul căruia scotea capul, pe ici pe colo, pofa unora și a altora de a prelungi și pe mai departe o guvernare ajunsă, și așa, la satu-

rație. Acestui act de provocare, i-a urmat, cum era de așteptat, o grupare vremelnică a tuturor partidelor de opoziție, cu șinta, mărturisită dela început, de a zădărnici manevra guvernamentală și a determina retragerea, demult necesară, a partidului liberal. Împinsă pe acest teren de luptă, întrecerea a fost violentă și pătimașă, circumscrisă în jurul unei singure preocupări de concurență politică.

Cine s'a mai împiedecat, asemenea împrejurări, de nevoia pe care o au, oricum, comunele, de a fi bine gospodărite? Cine și-a mai adus aminte de soarta intereselor românești din înstrăinatele orașe ale Ardealului?

În fierbințeala bătăliei s'au încheiat, într'adevăr, multe alianțe nedorite, a căror consecință imediată a fost o știrbire simțitoare a prestigiului național și o abatere gravă dela calea pe care suntem datori s'a urmăm dacă ținem să ajungem odată stăpâni în propria noastră țară. Partidul liberal, care până în ajunul alegerilor comunale afișă o politică de exagerată intransigență față de minoritățile din țară, s'a simțit cuprins, ca din senin, de o profundă bunăvoință față de ungurii din Ardeal, și a reușit să încheie un pact electoral cu dl Ugron, agitând pe de-asupra urnelor atot puternice o lungă listă de concesiuni pe seama maghiarimei dela orașe. Pe de altă parte, opoziția, — sau pentru a fi mai precis: partidul național, — a căutat să-și apropie voturile cari rămăsese netârguite încă, oferind brațul cel drept sioniștilor evrei și pe cel stâng, cum era și normal, comuniștilor. Astfel, dl Iuliu Maniu a apărut, la întrunirile din București, alături de cravata roșie a „tovarășului“ Cristescu, iar dl Al. Vaida-Voevod, ca bun francmason ce se găsește, a adus la Cluj voturile tuturor acționarilor dela cunoscuta fabrică de piele a fraților Renner...

Epilogul acestui suspect cadru electoral îl puteți aprecia acum în alcătuirea consiliilor comunale alese după această nefericită rețetă. Unde au ieșit listele guvernamentale, biruința a fost a minorității maghiare. Unde a reușit opoziția, succesul a fost și al minorității comunisto-sioniste. Iar acolo unde minoritățile au mers singure, profitând de disensiunea partidelor românești, au învins pe toată linia. Așa s'a făcut, că am pierdut Sibiu, Sighișoara și Brașovul, unde populația românească ar fi avut dreptul la o altfel de perspectivă pentru viitor,

Să nu ni se ceară, deci, să ne scoatem pălăria, în semn de respect definitiv, în fața acestor rezultate. Noi nu renunțăm la lozinca de *restitutio in integrum* a elementului românesc la orașe. Dacă, pentru ștergerea nedreptăților moștenite e nevoie de un provizorat, de pe urma căruia va sta suspendată câtva timp și deplina autonomie comună, nu ne vom da în lături de a îmbrățișa și această soluție, decât să vedem pecetluindu-se cu propriul nostru consimțământ roadele dușmănoase ale robiei de ieri.

ALEXANDRU HODOȘ

Funia trece prin urechile acului...

Stăteam de-o lună de zile în tranșeele dela Mărășești, păzind aproape zadarnic un lung sector, pe vremea ar mistițiului din preajma primăverii... Duceam viață de soboli, — mân^Cam carne de cal, roșie și tare, — iar soldații, mazăre cu „ghilghiliță“, cum spunea un soldat ovreu din companie. Oameni și cai, ne aflam ca după o cruntă boală, care ne pusese la pământ. Și trupurile și sufletele erau cuprinse ca de-o jale fără hotare. Războiul se sfârșise tocmai când instinctul nostru obștesc se ridicase mai aprig: un braț vânjos, ridicat cu tărie în sus, și fulgerat deodată de-o năprasnică și neașteptată fatalitate. Se isprăviseră și hranele trupului și cele ale sufletului. Așteptam acum împlinirea voci soartei. Bieții cai, — mărunții noștri cai țărănești, cu părul mare și cu privirea blajină, boleau prin șoproanele din satele apropiate din dosul frontului, — iar oștenii, asemeni lor, se chinuiau prin noroaele tranșeele, așteptând mereu ceva. În jurul nostru, — morminte, — și noaptea: fantasme de vis, alergând moale pe deasupra locuințelor subpământene... Ades se auzeau țipete de pasări, ca de oameni în răstăriște, — iar departe, încolo, spre măgurile putnene, fâlfâiau rupturi de lumini fugare, ca duhuri neostoite după o odihnă neajunsă vreodată...

Și totuși, așa, îngropați în hrubele umede ale pământului nostru, oată lumea ostășească *nădăjduia*... Ce? Nimeni nu ți-ar fi lămurit anume ce, dar toți nădăjduiau că vom eși odată la un liman bun.

Bătrânul companiei, soldatul Brânzei, care avea chipul lui de-a statornici prin vorbe unele împrejurări din viața oamenilor, îmi răspundea totdeauna când îl întrebam „cum mai stăm“:

— „Cum să stăm, dom'le căpitane?! Iaca stăm bine, pe... șezutul nostru, — c'aista, vasăzică, nu ni-l poate lua nimenea...“

Și zicând așa, moldovanul bătrâior, mă privea cu înțeles, ca și cum ar fi zis: „pricepe ce este de priceput!..“

Dar nu pot zice, că viața era prea rea, chiar așa; — ba ades, dimpotrivă, ne simțeam bine și parcă mai întăriți de valul de dureri

prin care trecusem. Crescuse în noi o carne nouă, în care svăcnea un sânge mai roș și mai înțelept... O cuminenție de cugetare se revărsa ades peste truda zilei cețoase de sfârșit de iarnă. O întemeere mângăioasă se țesea în adâncul firei, ca un nou așezământ al ființei... Privind atunci zărilor în apus, cutropite de purpura înserării, rămâneam așa vreme îndelungă, cugetând a bine... Ne vom întoarce acasă și vom vedea noi ce e mai bine de făcut... Și parcă un glas afund, din adâncimea ființei, ne spunea: „da, da, va fi bine...”

Dar iată că deodată toate lucrurile fură sguduite, într'o noapte, de-o neașteptată poruncă.

Stăteam gata să mă culc în hruba singurătății mele, când telefonul sbârâni ca o gănganie rău-prevestitoare. Porunca era scurtă și împede: „De îndată veți preda sectorul, veți lua toate măsurile trebuitoare în vederea plecării, iar mâine la ora patru dimineața veți fi cu compania la punctul... de pe șoseaua Mărășeștilor. Regimentul pleacă în Basarabia. De executare sunteți răspunzător...”

Eram noi obișnuiți cu asemenea ordine venite pe negândite, — dar chiar așa, nu... Mai întâi dela ceasul în care ne aflam până la acel al plecării era așa de puțină vreme, încât nici măcar predarea sectorului nu se putea face... Mă prinse o amețeală, ca și cum bordeiul ar fi stat gata să se nărue asupra-mi... Mă pusei în legătură cu amandantul batalionului:

- „Domnule maior, e peste puțină...”
- „Așa e ordinul...”
- „Dar nu se poate...”
- „Nu vreau să știu... Te țin răspunzător...”
- „Fără îndoială că sunt răspunzător, dar...”
- „Nimic, — plecăm în zori de ziuă...”

Inchisei aparatul și cugetai: strângerea santinelelor, predarea frontului cu toate anexele lui, facerea legăturii cu căruțele și caii, care se aflau la... 12 kilometri în spatele frontului, echiparea... toate acestea în 3—4 ore?!... Curată nebunie!... Și pe urmă: marș până în Basarabia, cu oamenii și caii așa cum se aflau?!... Mari sunt minunile tale, Doamne, — și ciudate sunt cărările pe cari ne împingi să umblăm!!

Mă cuprinse un fel de rău, cu leșin pe suflet, dar curând căzui într'o baltă verde de nepăsare: voi face tot ce voi putea, și va eși ce va eși... Chemai ajutoarele și eșirăm de subt pământ. Se nimerise și o noapte ca de catran: nu se vedeau decât niște imense pete negre de întunerec, care și-se îmbulzeau în globii ochilor, îndurerându-i... Soldații foșneau peste tot, ca besmetecii, icnind și înjurând străfund. Cădeau prin borte, lepșeau cu mâlnele noroaietele, și ridicându-se oftau nădușiți:

- „Când pustia mi-s'o isprăvi viața?!..”

În vremea aceasta, ordinele „suplimentare” cădeau ca ploaia: „veți avea grije ca fiecare soldat să aibă asupra lui muniția de război... Trimiteți de îndată la Nicorești (12 kilometri îndărăt!) echipe speciale pentru ridicarea munițiilor necesare, dresând tablouri în regulă...”

Poste un sfert de ceas: „veți avea grijă ca, părăsind frontul să ne trimiteți, completat cu toate datele, tabloul formular C., referitor la locurile unde ați depozitat sârmele și parii demontați, alăturând un crochiu al locului...”

Când? Cum?... Tablouri, crochiuri, date... și toate sub sancțiune: „vă ținem direct răspunzători...”

Mă cuprindea un râs, a toate salvator... Dădui peste moș Brânzei, care râzând îmi spuse:

— „Nici o grijă, dom'le căpitane, că vasăzică, funia va trece prin urechile acului... Fără îndoială...”

— „Bine, moșule — zisei râzând — dacă-i așa, să treacă!”

— „Trece, dom'le căpitane, — zău trece...”

O izbeală grozavă începu: ca într'un vis se ivi un ofițer străin căruiă îi predai sectorul, — trimesei soldați îndărăt la Nicorești, cu poruncă să ne iasă înainte în drumul spre Tecuci aducând cele trebuitoare — planurile și tablourile le lăsarăm în voia soartei, pentru alte zile mai netulburi, — împachetarăm toate... Telefonul suna mereu... Telefonistul înebunise răcnind în pâlnia spartă: „allo-o... allo-o... luate-ar dracu' de idiot...” Părae de sudoare i-se scurgeau pe obraz, ca și cum ar fi fost cuprins de caznele iadului, — iar ochii îi crăpau în cap, de atâta sbierăt... În jurul nostru, noaptea hohotea răs de întunerec nepătruns... Nu mai dădeam nici un ordin, — mă lăsasem, așa, pe voia vremii: ceva va eși din toate, — vorba lui moș Brânzei și poate va trece și funia...

Îmi ziceam însă: „să spunem că vom pleca, dar ce ne facem pe drum? Până în Basarabia e cale lungă... Cum vor merge oamenii și vitele?... Nu e cu puțință!...”

Telefoanele iar sbârâneau, soldații iar cădeau prin gropi, sudalme iar se auzeau, și din loc în loc isbucneau râsete limpezi și hohotitoare: glumeau oștenii, unii pe socoteala altora, și toții pe socoteala vremii... Era încă noapte nepătrunsă, când șarpele companiei mele porni spre locul de adunare. Din tot nămolul de ordine, din toată neînchipuita prăvălire de amenințări scrise pe hârtie, — noi deslușisem un singur lucru: să lăsăm deoparte tot ce nu se poate face — fiind vorbă netrebnică — și să alegem ceea ce se poate face: să ne adunăm și să ne ducem la locul convenit. Celelalte le vom face când vom putea... Prin întunerec, bucățile regimentului se alăturară unele de altele, încheindu-se, ca o ființă mare, cu sufletul ei aparte...

Când venură zorii, toți ne privirăm ciudaț, ca și cum am fi eșit din fundul pământului. Și vreme îndelungă trecu, până ce șarpele cel mare să se așeze pe mers, spre ținta depărtată...

Și văd, ca prin apele unui vis, lungul drum făcut... Șarpele, tălăzuindu-se, se târa încet pe drumuri cunoscute de mult de mine... Spre seară, mândra cetate tecuceană ne primi în sânul ei, fărâmați de oboseală, cu picioarele îndurerate și cu mulți oșteni rămași în urmă. Vremea era îndoelnică, zilele nestatornice ale babelor... În zorii zilei următoare plecarăm drept spre Prut, urcând și coborând dealuri

prelungate. O căldură ivită dintr'odată ne copleşii... Vai, cum cădeau ostaşii pe margini de şanţuri, având ochii însângeraţi şi rugători, iar mai încolo, iată şi privirile de copil ale căluşilor costelivi, cari trag, trag, de desnădejde... Din loc în loc, cad cu genunchii în praful drumului şi stau, aşa câteva clipe ca într'o rugăciune de uşurare, — şi privesc aşa, le e cald!... Harapnicele cad de plumb pe spinările lor păroase, şi ei se ridică trudnic din pulbere şi trag mai departe spre creasta dealului, mereu neajunsă... Şi visul se alungă, el pe el... Iată Prutul: tragem în Oancea, şi odată cu noi se abate şi o iarnă întârziată. Un viscol îndărătnic se învâluie în falduri de ghiaţă. Frig, frig, frig... Ne strângem pe la case, în odăi neîncălzite, iar căluşii sub şoproane sparte... Pe aici au trecut ruşii, aducând cu ei un fel de delăsare searbădă... Dar ai noştrii i-au gonit, ca pe nişte hoarde răufăcătoare ce erau...

A doua zi, ca pentru a ne face pe plac, soarele se ivi, învingător... Trecurăm apa cea blestemată un veac:

„Prutule, râu blestămat...”

...Şi văd în ochii tuturor sclipind o lumină, ca de biruinţă, cuminte, sănătoasă şi limpede... Vorbesc ostaşii pe tăcute: „de-acu, măi frate, s'a întors, vasăzică, acasă, acest pământ...” Iar moş Brânzei, fumând o „lulea de tutun”, agrăeşte şugubăţ:

— „Tot n'au murit digiaba, cei de-o apucat să moară... Incaltea, iacă *Beserabia*, sireaca, s'a întors la maică-sa...”

Dar soarele a ţinut numai cât am păşit pe vechiul nostru pământ... Pe urmă, viscolul porni spăimos. Prin gura stepei fulgerau snopi groşi de ninsoare, isbind în oameni şi'n vite... Văd colo un căluţ căzând... Cum cade, se vede că n'are să se mai ridice, acesta... Întinde picioarele subţiri şi tremură din toate încheeturile... Rămâne apoi în urmă, pe pat de zăpadă... Şi iar se înşiră dealuri după dealuri, şi toată suflarea de oameni şi vite par'că respiră prin priviri de lacrimi şi de sânge... Mai încolo, un oştean, purtând în spate sacul greu cu benzi de mitralieră, cade în brânci, pe zăpada amestecată cu noroi... Il ridic: mă priveşte drept în inimă, nu zice nimic, ci numai mă ia de după gât şi aşa se pune pe picioare. Mi se pare că aud, ca un suspin:

— „Nu mai pot...”

Şi viscolul, ca într'o pedepsire, îi ia suspinul şi-l duce în nemărginirea albă de fulgi gonitori.

Şi mergem, mergem, necurmat ne înfundăm în inima *Beserabiei*, vorba lui moş Brânzei... Pe clinuri de deal vedem conace boiereşti părăduite de oştile bolşevice, cele salvatoare, aşa zicând... În alt sat, o fabrică năruită de foc şi jaf, prin maidane tunuri şi chesoane părăsitate, — sate pustii, — jale... Ostaşii noştri privesc şi în tăcere dau din cap, prinşi de-o tristeţe duioasă...

Şi visul se afundă... Merg oamenii şi caii, ca împinşi de o putere care vine dintr'o adâncime nebănuită de nimeni... Sau, poate, vine de aiurea...

Dealurile rămân învinse în urmă, răpindu-ne la răstimpuri câte un biet căluț părăsit la șanț...

Aproape de a ne năruî, am ajuns... Vremea s'a potolit, soarele s'a arătat, bun și îngăduitor, și noi am poposit într'un sat, să ne hordinim mădularele fărâmate... Căluții au ridicat, și ei, capetele lor ciolănoase, și au privit spre noi, ca pentru a ne întreba: „mai mergem, sau v'ați săturat?!”

.....
In una din seri, după ce-mi rostui oamenii și caii, stăteam singur pe prispa casei mele, care dădea la drum... Gândurile, potolite, se culcau și ele, alene, pe paturi de umbră... Mă gândeam la drumul lung făcut dela răzoarele putnene, până departe în marginea lacurilor *besserabene*, — și stăteam în fața unei minuni, întrebându-mă:

— „Cum s'a putut, oare, așa minune?!... Că numai o minune dumnezească este aceasta...”

Un ostaș întârziat trecea spre gazdă, șuerând încet, așa, un cântec de nimic...

Era moș Brânzei.

Zic:

— „Bună seara, moș Brânzei...”

— „Zănt!... Eu-s...”

Stăturăm puțin la cislă, în poartă:

— „S'a adevărit, tată Brânzei, vorba dumitale...”

— „Care, dom'le căpitan?!...” și Brânzei se cunoștea după glas că nu-și aduce aminte...

— „Cea cu funia”, zic...

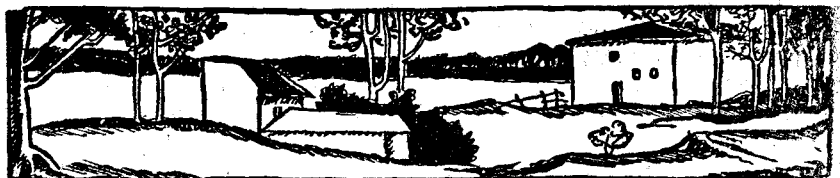
— „A-ha!... A trecut, putea să nu treacă?... Dacă-i *păruncă* să treacă, *musai* trebuie să treacă... Că doar nu digiaba este *horba* aiasta în graiul omenesc...

— „Da, da — îi răspunsei, pe gânduri — da, moș Brânzei-doroioianule, sunt unele vremi când trece funia prin urechile acului...”

Ca pentru a-și da desăvârșita lui aprobare, moș Brânzei tăcu...

Noaptea era limpede, departe de tot susură clar un fluer la vre-o târlă...

AL. LASCAROV-MOLDOVANU

Interpretarea fascismului

Asupra fascismului italian, care, fără îndoială, rămâne una din cele mai puternice mișcări politice de după război, nu s'au prea scris lucrări de seamă. Evoluția vertiginoasă din ultimul deceniu, starea psihologică ce a însoțit-o, poate, apoi scurttimea timpului, n'au dat răgaz societății noastre să aprofundeze avalanșa de probleme și fenomene din sânul ei. Toate câte s'au scris în legătură cu fascismul au fost mai mult comentarii de suprafață, dictate de interese trecătoare. Fondul adevărat nu s'a atins decât în mod cu totul sporadic, dar niciodată complet. O lucrare temeinică a lipsit până de curând, chiar și în Italia, țara care a creiat și a lansat în lume această nouă doctrină.

Cea dintâi lucrare serioasă, academică, scrisă asupra fascismului e cartea scriitorului italian *Giuseppe Prezzolini* *) apărută acum un an, care aruncă o lumină desăvârșită asupra tuturor laturilor acestui fenomen. Credem, că face un bun serviciu cititorilor noștri, dând în rezumat concluziile la care ajunge autorul italian, într'o serie de articole consecutive.

În numărul de față vom începe cu regulile necesare la interpretarea și înțelegerea fascismului.

* * *

Două interpretări principale se obișnuiește a se da fascismului, zice dl Prezzolini: una vede în el organizația care a răpus hidra comunistă; alta crede că fascismul nu a fost decât câinele de pază al burghezimei, dresat pentru a-și împlânta colții în proletariatul italian.

Aceste interpretări sunt însă prea simpliste și insuficiente. Ele păcătuiesc, mai ales, prin faptul că izolează fenomenul, examinându-l ca și cum ar exista în afara de curente sociale și politice italiene și mondiale. Exagerările săvârșite de fasciști, cași acelea ale antifasciștilor, pornesc din aceiaș greșeală originară: se consideră fascismul ca ceva imposibil de prevăzut, un fenomen miraculos, care a transformat din temelii Italia.

*) „Le Fascisme”, tradusă în frațuzește de Georges Bourgin, Paris, 1925

D. Prezolini tinde să dea fascismului o „viziune istorică“, pe cât posibil de imparțială. El nu vrea să scrie o istorie a fascismului, pentru că aceasta nu se poate încă face. Dar un fenomen ca fascismul nu poate să apară ca din senin, fără niciun fel de precedente și fără nicio rădăcină. El nu se poate explica numai prin anterioritatea unui alt fenomen, acela al bolșevismului, care, la rândul său, ar rămânea și el fără nicio explicație.

O particularitate specială a cărții d-lui Prezolini e aceea, că a fost scrisă pentru streini, pentru aceia cari nu cunosc istoria, psihologia, diferențele regionale din Italia, precum și valoarea modului lor de a se exprima.

Înainte de a intra în fondul chestiunii, dl Prezolini ține să ne atragă atențiunea, că trebuie să ne conducem după anumite reguli, când voim să interpretăm, la justa lui valoare, un fenomen politic din Italia contemporană. Așa trebuie să se procedeze și cu ocazia interpretării fascismului.

Comentatorul fascismului ne indică patru reguli de urmat:

Întâi ne lămurește asupra ideii de partid din Italia. Partidele în Italia nu sunt indentice cu acele din țările anglosaxone, și nici nu sunt organizate ca atare. Partide veritabile, cari să înregimenteze mulțimea în ele, n'au existat în Italia până la partidul socialist (1893) și partidul popular (1919). Dar și la acestea din urmă, personalitatea șefului contă mai mult decât programul. Șefii de partid nu sunt „reprezentanții“, ci „ghizii“ maselor. Ei au o suită care li se atașează personal. Dacă se suprimă șeful, partidul pierde mai mult decât un conducător: el pierde jumătate, pentru că trebuie să treacă multă vreme, până când succesorul lui să ajungă la același respect. Cu un cuvânt, calitățile personale predomină.

În Italia nu e necesară atașarea la un program. Ceeace contează în viața politică e acțiunea politică. Lupta pentru putere interesează mai mult decât realizarea programului. Un partid poate să-și schimbe programul fără să scadă în stima publică. El trebuie să îngrijească a nu-și pierde simpatia publică. Forța unui partid politic provine mai curând din simpatia ce o întâmpină, decât din teorie și argumentație. Până în cei din urmă ani dinaintea războiului, numărul membrilor înscrși în diferite partide era o mizerie, fie că se raporta la numărul populațiunii, fie la acela al alegătorilor. Atmosfera de bunăvoință care înconjoară un guvern, un partid, un grup, e cu mult mai importantă decât orice altă forță. Această putere a reușit întotdeauna să le domineze pe toate celelalte. Fără un curent de simpatie la spate, — care a urmat după greva generală decretată de socialiști în luna August 1922, — cu greu s'ar fi putut cuceri Italia în favoarea „marșului asupra Romei“ din Octomvrie următor.

A doua considerație care trebuie avută în vedere e, că toate fenomenele politice din Italia au un caracter regional.

Italia are o formă geografică mult lungă decât lată, fiind supusă la trei clime deosebite. În decurs de șapte veacuri, istoria Italiei a fost aceea a Lombardiei, a Toscanei, a Veneției, a Sudului. Ea a fost

mai mult aceea a Franței, a Germaniei, a Austriei, decât a Italiei însăși. În Italia erau o duzină de capitale. Fiecare din acestea avea un contact mai intim cu țările streine decât cu celelalte centre italiene. Prin urmare, caracteristicile regionale sunt foarte vii. Fiecare eveniment politic se modelează și prinde nuanțe. Interesele agricole, de pildă, primează în Emilia: de aci fascismul agrar emilian. Acest fascism, desigur, că difere de acela toscan. Fascismul milanez se deosebește de acela meridional, ca ziua de noapte. La sud, de pildă, fascismul s'a manifestat adesea prin dorința de a se atașa poliției, pentru că în felul acesta ajungeau la arme și puteau să-și răzbune pe aceia cu cari erau îndușmăniți personal. Ideile fascismului nu au putut străbate aci și din motivul că sudul a fost extrem de patriotic în cursul războiului, și pentru că lupta socială nu luase un caracter revoluționar ca la nord.

A treia regulă demnă de luat în seamă e, că Italia n'a intrat în epoca capitalistă modernă. Singura regiune industrială este valea Padului. Restul țării se îndeletnicește cu industria agricolă și casnică. În Italia lipsește atmosfera bancară și industrială, așa cum ea se prezintă în țările anglo-saxone, în Franța, Germania, etc. Din acest punct de vedere, Italia este, în marea ei majoritate, o țară încă patriarhală, cu interese localizate; oamenii ei politici nu au decât un contact rar cu finanțele; marile afaceri n'au ajuns să se concureze; muncitorimea uvrieră nu s'a urbanizat decât de o generație-două, și privirea ei și acum e îndreptată spre provincie. Țara e mai mult sentimentală decât calculatoare, mai mult tradițională decât modernă, încă provincială, ferită de curente constituie prin marile interese internaționale. În consecință, ea are calitățile care corăspund defectelor ei: un sentiment de familie puternic; o corupțiune puțin accentuată; puțin alcoolism; sobrietate; o susceptibilitate destul de vie a sentimentului etic, în măsură mai mare decât a aceluia politic. Diviziunea claselor nu este atât de accentuată ca în alte țări. Până și profesioniștii au câte o mică proprietate funciară, pe care o administrează personal. Trecerea dela o clasă socială la alta se face ușor și în mod firesc.

A patra regulă indicată de d. Prezzolini e, că în Italia n'a încetat a fi un factor important monarhia, care este un element de echilibru și moderațiune. Poporul italian a rămas monarhist de demult, iar clasele culte au devenit monarhiste prin rațiune și loialism.

Aceste patru considerațiuni trebuie să le avem în vedere, ca să putem înțelege toată evoluția Italiei moderne și în particular apariția și dezvoltarea fascismului.

I. BĂNĂȚEANU

Săptămâna literară și artistică

Votul universul și estetica. — Duminecă după amiază, în a 25-a zi a lui Februar, febra „propușilor“ la premiile Societății Scriitorilor Români s'a liniștit brusc sub cupola aulei „Fundațiunii Universitare Carol I“.

Clopoțelul cu sunet argintiu al gravului președinte, anunțând rezultatele scrutinelor — asemeni unei infuzii de antipirină — a făcut să scadă de-odată la normal temperatura animală a simpaticilor „candidați“.

Cei nereușiți, odată puși în fața realității definitive, s'au lăsat filosofic în brațele liniștitoare ale resemnării.

Invingătorii, ștergându-și tâmplele, și-au regulat bătăile inimii și au cercat să primească calm, cu un surâs modest, victoria electorală.

Apoi totul a reintrat în făgușul blajin al vieții de toate zilele. Experiențe care s'a făcut a temeinicit însă un adevăr, pe care noi l'am exprimat mai de mult.

Operațiile de premiare au avut de astă dată un interes special, fiindcă au purces pentru întâia oară după noul regulament, care a trecut compatibilitatea supremului verdict chiar asupra votului adunării generale a Societății Scriitorilor. Noi am fost dintru început împotriva logodnei votului universul cu estetica.

Faptele ne-au dat dreptate.

Au fost premiați, prin cuvântul scrutinului... secret: L. Rebreanu, I. A. Basarabescu, G. Bacovia, A. Cotruș, N. Pora, Ion Dongorozi și Radu Gyir.

Dacă unii dintre candidații căzuți, cari au lipsit, ar fi fost de față, sau dacă alții ar fi știut să-și organizeze mai bine „campania electorală“, soarta voturilor ar fi fost alta, și cu totul alta ar fi fost lista premiaților.

Ori, presiunile electorale nu ne par un criteriu tocmai... estetic. Nu credem că se pot emite păreri critice obiective cu buzele amicilor la ureche.

Comitetul S. S. R. va trebui să se gândească la acestea și să găsească mai bine o altă soluție, pentru a se ușura de răspunderea totală a premierilor, decât a o arunca în brațele unei comunități, care

odată strânsă la un loc suferă toate imboldurile psihice (iar nu estetice) pe care le caracteriza odinioară Gustave Le Bon în „*Psychologie des foules*...”

„**Gândirea**“.— Revista care a grupat în jurul ei o parte din elita intelectuală a tinerei generații, și care printr-o muncă serioasă a știut să câștige încrederea publicului și să-și creeze o incontestabilă autoritate, — mutată acum doi ani dela Cluj la București a suferit rigorile unei clime tipografice (poate și intelectuale) care nu-i convenea. Astfel, după o luptă lungă cu răul, a succumbat în anul trecut.

Dar rădăcinile ei erau prea adânci, pentru ca ramurile să se usuce pe totdeauna. Un nou efort al conducătorilor săi o pune iarăși pe picioare.

Pentru rosturile spirituale ale unei întregi generații faptul ia o însemnătate semnificativă.

„**Viața Literară**“.— Urmând contagiunea irezistibilă a accesului de reviste (încă patru apar sau își anunță apariția) un grup de tineri sub conducerea directă a dlui G. Murnu, profesor universitar și membru al Academiei Române, scot primul număr din *Viața Literară*.

Revista, vădind mai mult preocupări critice și informative (ținta e mai grea decât se crede) are intenția să reînnoiască pânza sfântă a stindardului tradiției.

Suntem, mai mult ca oricine, cu tradiția, și respectăm ținta *Vieții Literare*. Dar ținem să atragem atenția simpaticilor redactori, că numai lucrând în adânc, serios, însuflețit și cu talent sever ales, se poate servi cauza.

Am dori altceva decât comunicate în formă de prim-articol și interviewuri aseasonate cu *worcester*-ul unor sentimentalități naive...

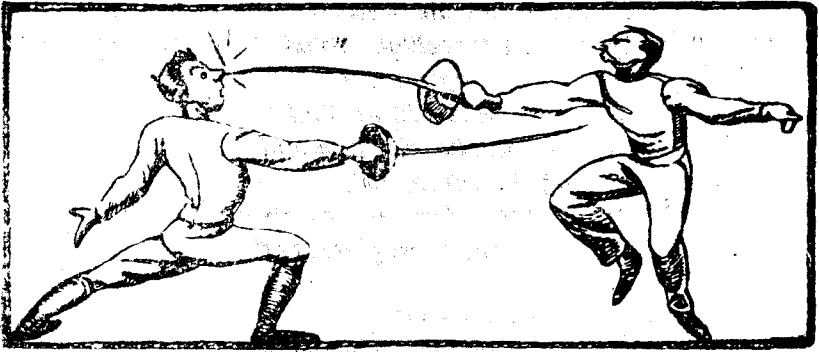
Turneul Pitoeff. — În sala Eforiei au început reprezentațiile trupei de sub conducerea celor doi artiști de mare clasă: Ludmila și George Pitoeff.

Al lor *Théâtre des Arts* a cucerit de mult Parisul. La rândul lor soții Pitoeff ne-au cucerit și pe noi aceștia din meleaguri mai puțin strălucitoare.

Pitoeff-ii fac artă adevărată.

În „*Henric IV*” și „*Șase personaje în căutarea unui autor*” de Pirandello ca și în „*Puterea întunericului*” de Tolstoi, am admirat, învăluți în acel fior șerpuitor de înaltă emoție intelectuală, jocul excepțional, puterea de a exterioriza sugerând lăuntrice adâncimi, sobrietatea și linia scenică superbă a marilor artiști...

V. R. Ș.

GAZETA RIMATA

Surprize electorale

— Reminiscențe —

*Pentru a doua oară, lista în frunte
cu d. Ștefi Dragoș a învins la alege-
rile comunale din Blaj lista partidului
național.*

Ziarele.

*Surprizele electorale,
Ca se ivesc ades din urne,
Nu-s întâmplări fenomenale
Și nu-s scamatorii nocturne
Dar, cine-ar fi crezut, o, frate,
Că vor veni la vot calicii
Și vor cădea'n minoritate,
A doua oară, canonicii?
Zadarnic se sbătură șefii,
Poporul vrând de nas să-l ducă,
Așa a fost să fie: Ștefi
Iar îl răpuse pe Ghiulucă!*

— „Și Blajul nu se rușinează?
„Și nu i se umbrește slava?
„Și veza nu se întristează?
„Și nu roșește'n drum Târnavă?

„O, unde-s vremile trecute,
„Când dulcele unchiuș, iubitul,
„Pășea prin curțile tăcute
„Mai grăv decât Mitropolitul?
„Azi nu-l ascultă nici primarul
„Și popii îl trădară, răii,
„Din Fechetău l'au scos cu parul
„Și tot în vânt îi trag flăcăii!”

Ale alegerilor zaruri
Sunt astăzi tot mai schimbătoare,
Din urmă vin tot alte valuri,
Și zeii nu mai au picioare.
Pe multe și 'ncălcite curbe
Iși plimbă sufletul poporul;
Și-așa, în propria lui urbe,
Căzu Manlu cuceritorul.
Odată, Dragoș, cu arcașii,
Prin munți descălecă în țară,
Acum, la Blaj, se plâng frunțașii:
— „Ăștia, mă rog, ne'ncălecară!”

În pistruiata lui gazetă,
Cu grele lacrimi de cerneală,
Amarnic, Fagure regretă
Această faptă criminală,
Și lui Manlu, cinstit, îi spune:
— „Nu te lăsa să te lovească,
„Cu-a ei stupidă amărăciune,
„Politica ardelenescă;
„Nu face-așa pe disperatul,
„Nu sunt cu tine Honigmanii?
„Trimite 'ncoace candidatul,
„Că fi-l alege Darabani!”

INOKENTIE DIN FECHETĂU

— canțor cu diplomă —

INSEMNĂRI

Crede și speră! — În calitatea sa netăgăduită de ziar bine informat, *Universul* dlui Stelian Popescu a avut deunăzi ingenioasa idee de a întreprinde o anchetă sumară printre oamenii noștri politici, cerându-le părerea asupra apropiatei schimbări de guvern. Mai în glumă, mai în serios, cât va dintre fruntașii vieții noastre publice și-au spus cuvântul. Câțiva dintre ei, cei mai pușini, s'au ferit să facă profeții. Alții, și aceștia au fost cei mai mulți, și-au arătat fără ezitare convingerea lor, că numai partidul din care fac parte ar fi în stare să ia răspunderea situației de mâine.

Unul singur, îl ghiciți care, nu s'a declarat nici băiat, nici fată. Și, fiindcă l'ași ghicit dela început, nu înțelegem pentru ce nu l'am spune. E d. Iuliu Maniu!

Jumătatea (nordică) de președinte al partidul național n'a adus în politica românească de după război un capital exagerat de pricepere, inteligență și talent. Să fim drepti, nici nu i s'a cerut așa ceva... A oferit cu toate acestea, și el, preșiosul lui aport personal la

edificiul sufletesc al României-Intregite. Două însușiri incomparabile. Două calități făcătoare de minuni. Două părghii ale unei balanțe în veșnic echilibru. A adus *hotărâre* și, a adus *sinceritate!*

Pe amândouă le pune la contribuție pentru a lămurii problema succesiunii la cârma țării. Într'adevăr, după tot ceea ce s'a întâmplat până acum, dela fuziunea proclamată și desfăcută la acelaș banchet din grădina *Suzana* la recentele târgueli asupra raportului de forțe dintre cele două partide, d. Iuliu Maniu zice, că tot mai... „crede” și tot mai... „speră,” că guvernul viitor se va naște din colaborarea (încă în stare de proiect) dintre partidul țărănesc și partidul național. „Speră” și „crede”! Cași cum marele pontif al pertractărilor perpetue n'ar fi decât simplul spectator al unei comedii, în care nu i s'a dat niciun rol; cași când nu s'ar fi ridicat el însuș, punând la contribuție cele mai șirete abilități provinciale, pentru a zădărnici prin tergiversare înțelegerea pe care se preface (fără să-l mai creadă cineva) că o dorește!

În lunga sa practică de avocat la judecătoria de pace din Blaj, d. Iuliu Maniu s'a ales cu o învățătură: Câtă vreme mai poți să amâni un proces, nu însemnează că l'ai perdut. Fostul președinte al Consiliului dirigent aplică de șase ani încoace cu persistență, în politică, această veche rețetă de practică judiciară. Procesul său se amână neconținut dela un termen la altul, cauza, prin urmare, nu e încă perdută...

...Dar nici nu vedem cum s'ar putea câștiga. Căci d. Iuliu Maniu nu s'a lămurit încă: dacă mai mult crede decât speră, sau mai mult speră decât crede. Habar n'are: unde începe credința și unde se sfârșește speranța? Nu-și dă seama: dacă trebuie să creadă în ceea ce speră, și dacă poate spera în ceea ce crede. Când crede, sârmanul, că poate spera, intervine o nouă fatală alternativă, și nu mai speră în ceea ce crede! Chestiunea e atât de încurcată, încât, după toate probabilitățile, nu va fi rezolvată decât după formarea noului minister. Vechiul jurisconsult al consistoriului blăjean va avea prilejul, atunci, să constate, că în aspra frământare a vieții nu e de ajuns să crezi și să speri, mai e nevoie și de alte condiții: să vrei și să poți.

Iar d. Iuliu Maniu, vorba unui spiritual epigramist, când a putut n'a vrut, și când a vrut... n'a mai putut!

Moartea lui Ion Paul. — S'a stins demăni pe neașteptate, ca un bătrân stiejar lovit de trăsnet, profesorul de estetică dela Universitatea din Cluj, Ion Paul.

Moș de obârșie, el fusese coleg de de școală cu Andrei Bărcăneanu, trecuse, aproape în glumă, prin redacția *Familiilor* lui Iosif Vulcan, și publicase promițătoare încercări literare, cari prevesteau o proză plină de vigoare. Valul vremii l'a smuls însă dintre ai săi, aruncându-l pe țărnișă patriarhală

al lașilor, unde ancorase în portul calm al unei viișoare răzeșești: profesor la liceu și la școala militară... Masa de scris nu l'a mai ademenit des. Abia cu câțiva ani înainte de război ne-a dat pe minunatul său „*Florică Ceterașii*“, novela publicată întâia oară în *Viața Românească*, și străbătută de o căldă induioșare pentru locurile din Munții Apuseni, pe cari, credea el, le părăsise pentru totdeauna.

Român drept și cinstit, mințe clară? și suflet dintr'o bucată, dârz ca toți moșii, dar iubitor de tovărășii plăcute, Ion Paul a fost mai presus de orice un om al datoriei sale, pe care ar fi vrut să și-o facă până la capăt. Aripa morței l'a atins în somn, curmând firul unei vieți curate.

Trupul său, după cum el însuși a dorit-o, a fost coborât spre veșnică odihnă în pământul sfânt al lașilor, cari au primit cu atâta dragoste, altădată, inima dornică de libertate a moșului pribeag. Țărâna bunului copil al munților apuseni se reintoarce acolo unde a visat, ani de-arândul, unirea tuturor cugetelor românești sub aceeași aripă ocrotitoare de cer.

Memoria lui va fi binecuvântată!

Evoluțiile unui fost apostol. — Se știe, că marele nostru dramaturg și istoric, bărbat de stat și critic literar se află în străinătate în calitate de călător cultural.

Când d. N. Iorga, înfășurat în pled, cu un chilogram de hârtie albă pe genunchi (pe care aveau să se nască în cursul călătoriei câteva noi drame în cinci acte) și-a încredințat vasta sa personalitate ritmicei legănări a *Simplonului*, mulți optimiști au râsuflat ușurați, socotind că cel puțin pentru o bucată de vreme țara va scăpa de marele încurcă-lume.

* Ei, dar aceia nu-l cunosc pe d. Iorga!

Ce nu poate d. Iorga? Poate stinge fără ajutorul vreunei scări feținarele cu gaz aerian de pe străzi, poate ține șapte discursuri în acelaș timp, poate scrie cu mâna dreaptă un studiu istoric, cu stânga un articol și cu picioarele o piesă pentru Teatrul Popular, și poate incurca țara chiar când nu e în țară!..

Agitatul călător cultural, nemulțumit cu succesele cursurilor sale de istorie dela Sorbona, a găsit mijlocul să producă senzație înjurând guvernul țării sale în fața străinătății uluite, încoronându-și acum în urmă activitatea buclucașă prin stupefiantele sale declarații în chestiunea minorităților.

Că un fidel imitator (o, Parisul cu tentații!) al lui Guernat, ex-apostolul neamului a declarat dăuș, că în curând granițele vor dispăre și dela înălțimea turnului Eiffel, fostul naționalist-integral s'a aruncat în brațele iredențiștilor noștri minoritari cu o pasiune umanitaristă mișcătoare.

Cu o comprehensibilă simpatie, ziarele minoritare din Ardeal s'au grăbit să reproducă în întregime declarațiile marelui bărbat de stat.

După cum se vede, evoluțiile acestui apostol sunt emoționante. Dar ce nu poate un apostol, când e de cauciuc și când îl mai cheamă și N. Iorga?..

Reportaj politic. — Am pomenit, în dese rânduri, despre lipsa de seriozitate și de scrupul, cu care anumite gazete dela București își informează, așa zicând, cititorii, cu privire la diversele evenimente politice.

Un exemplu dintr-o mie. *Cuvântul*, ziarul de mână stângă a dlui C. Argetoianu, se preocupă dela o vreme încoace de soarta actualelor Corpuri legislative: Când urmează să fie ele dizolvate? În cel mai proăspăt număr, al *Cuvântului* citim pe lătașă pagină :

„De-aceia, d. Orleanu (președintele Camerei) a anunțat guvernul că dsa nu va prezida nicio ședință după data de 7 Martie, iar la Cameră a dat ordin să nu se achite deputaților dîurna cu anticipație decât până la acest termen” deoarece d. Orleanu consideră „că la 7 Martie Parlamentul e dizolvat de jure”. Și tot în acelaș exemplar din *Cuvântul*, la pagina 4-a, citim:

„D. M. Orleanu, președintele Camerei, a cerut eri d-lui Vintilă Brătianu relațiuni până când urmează să fie achitate durnele deputaților, Intrucât foarte mulți membri ai majorității au cerut avansuri pe 2—3 luni. Farios, ministrul de Finanțe a comunicat președenției Camerei, că numai până la 7 Martie se pot achita durnele parlamentarilor, deoarece la data aceasta, d. Vintilă Brătianu socotește încheiată activitatea actualului Parlament.”

Niciun comentariu. Ași iațeles. Reporterii sunt perfect informați... Nu sunt ei vinovați dacă informațiile nu coincid.

La căpătâiul lui Tomescu. — E cunoscută slăbiciunea ziarelor din strada Sărindar pentru eroii hoștilor la drumul mare.

Acum vreo zece ani și mai bine era unul Pantelimon, care tâlhărea prin munții Neamțului. *Adevărul* a trimis numai decât pe d. N. D. Cocea să-i ia un interview. Nu e vorbă, prudentul ambasador al reportajului român n'a dat ochii cu teribilul personaj, dar interview-ul cu pricina a apărut, a făcut mare valvă, și păcăleala n'a ieșit la iveală decât mai târziu, când Pantelimon, cumințit de-abinelea, a primit slujba de portar de noapte la foșta foaie independentă a dlui C. Mille. Astăzi, după atâta trecere de vreme, se prea poate să fi avansat, ca redactor...

Cu doi ani în urmă, când vestitul Terente, supranumit de presa democ-

rată și republicană: regele Băiților, cucerirea Dunării prin dreptul Brăilei într-o lotcă cu două lopeți și șapte carabine, reporterii marilor cotidiene au început să se agite din nou. Nu era zi lăsată de Dumnezeu, în acele luni de vară, să nu ni se povestească pe câte trei și pe câte patru coloane de tipar, cele mai mici amănunte din viața intimă a firosului lipovean.

Nu peste mult timp, dăpăce Terente s'a hotărât să-și piardă urma spre disperarea amatorilor de romane-toifeton, a venit rândul bandiților Munteanu și Tomescu. Presa democratică și republicană i-a urmărit cu aceiaș admirație, — și pentru ce n'am sune-o? — cu oarecare simpatie. Blumenbergii călimărilor cotidiene dela noi mărturisesc totdeauna o nestăpănită satisfacție, când vreun asemenea... răsvrătit al societății joacă vreo festă autorităților polițienești. Reminiscență, de pe vremea când Blumenbergii, la rândul lor, păcăleau pe vameși, trecând frontiera Galiciei fără pașaport!

Nu-e de mirare, deci, dacă acum când ultimul mohican al codrilor Dâmboviței, miraculosul Tomescu, a fost împușcat în luptă cu poterile de jandarmi, acela care s'a oferit să-i scrie panegiricul pe o jumătate de pagină de ziar e tocmai d. B. Brănișteanu dela *Dimineața*. Apreciind după cum se cuvine calitățile eminente de tâlhăroi ale răposatului Tomescu, și înregistrând faptul (într'adevăr cur os) că el s'a bucurat de protecția populației pe care o jetu'a, distinsul publicist emite un singur regret: — „La baza acțiunii lui, suspină d. B. Brănișteanu, n'a fost nicio concepțiune politică!”

Iată ceea ce e, într'adevăr regretabil... A, dacă la baza „acțiunii” (?) lui Tomescu ar fi fost o „concepțiune politică,” oricât de primitivă, dacă s'ar

fi afiliat de pildă, la Internaționala a III-a, dacă ar fi aderat la „Liga drepturilor omului”, (înscrind, printre celelalte, și dreptul de pune mâna pe ceasul de aur al drumeților) sau, cel puțin, dacă ar fi colaborat la *Adevărul* și *Dimineața*, atunci da, admite și d. B. Brănișteanu, Tomescu, ar fi fost „un erou”. Dar așa? Fără „concepție politică”? Păcat de atâta vitejie risipită de pomană!

Dar fiindcă veni vorba: oare de ce nu se face d. B. Brănișteanu haiduc? Emeritul publicist are, desigur, din plin ceea ce-i lipsea bietului Tomescu...

Banchetul succesului. — La alegerile comunale din Cluj, conducătorii partidului național au ținut cu orice preț să introducă pe lista frontului unic al opoziției și pe reprezentanții partidelor socialist și evreesc. După multe storfări laudabile au reușit, acordând celor două grupări *minoritare* nu mai puțin de șaptesprezece din cele treizeci de locuri. Partidele *românești* s'au împărțit pe celelalte treisprezece, câte au mai rămas.

Pornind la luptă cu asemenea tovarăși, indezirabili pentru noi, lista opoziției a învins. Păreră noastră e, că ar fi biruit și fără ei. Dar, înafărșit! În orice caz, a doua zi după proclamarea rezultatului, demonstrația politică împotriva guvernului liberal ajungându-și scopul, alianța cu adeptii lui Bela Kuhn și ai dlui Socelow nu mai avea nici un rost. Normal ar fi fost, ca fiecare să se întorcă la credințele și la preocupările lui. Promiscuitatea durase, și altfel, destul.

Partidul național n'a judecat însă așa. El a găsit cu cale să pecetluiască printr'o nouă manifestație publică ademenitoare a mezealianței electorale. În sala spațioasă a Reuniunii clamarilor, opoziționară, din mijlocul căreia lipsea numai partidul poporului, a sărbătorit

deci, printr'un copios banchet, succesul obținut în fața urnelor. De jur împrejurul aceleiaș mese albe, s'au trezit alături, toți: evrei, socialiști și naționali, într'o atmosferă veselă de însufiețire și frăție. S'au croit planuri de viitor, s'au rostit discursuri, și au fost la urmă, dacă nu ne înșelăm, și câteva pupături...

D. dr. Lucian, reprezentantul steagului roșu, după ce a subliniat cu multă hotărâre că „nu renunță la principiile” sale, a ridicat paharul său pentru viitoarele lupte duse cot la cot cu d. Iuliu Maniu. A venit apoi la rând d. Teodor Fischer, președintele sioniștilor, care, sărbătorind „prima victorie a evreilor de aici”, a închinat, firește tot pentru d. Iuliu Maniu. În fine, spre sfârșitul menu-ului de cuvântări s'a ridicat și d. Sándor Lözsef, fostul conducător al societății de maghiarizare E. M. K. E., ale cărui declarațiuni merită o oarecare atenție. Dl Sándor, care a găsit prilejul să spună, fără a mai fi rectificat, că a înființat societatea E. M. K. E., pentru „înfrățirea tuturor națiunilor din Ardeal”, a promis solemn: — „Eu m'am raliat totdeauna acțiunii dlui Iuliu Maniu, împreună am luptat împotriva Constituției și tot împreună vom înfăptui și democrația”.

Iar dl Vasile C. Osvadă, simpaticul economist diletant, elocvent cum e în asemenea ocazii, căutând o explicație pentru această ciudată fraternizare, a găsit-o relativ repede, împărțind populația României în două feluri de oameni: „exploatați și producători, și lămurindu-ne, că ceea ce determină dorința „conlucrării” dintre partidul național și d. d. Fischer, Sándor, Lucian și ceilalți, e nici mai mult nici mai puțin decât: „mentalitatea ardelenescă”, deosebită de aceea din restul țării, mentalitate „care a trăit și va trăi încă multă vreme între noi”.

O fi! În ceea ce ne privește, noi am dori să ne scăpăm cât mai de grabă de această „mentalitate ardelenescă”, și să vedem triumfând, fără d. d. Lucian, Fischer, Sándor și ceilalți, o „mentalitate” ceva mai românească. Iată pentruce toastul nostru nu s'a putut auzi la banchetul dela „Csizmadia Vendégjő”...

O rectificare. — În ziarul *Patria* din Cluj a apărut, acum câteva zile, un reportaj cu privire la o pretinsă manifestație studențească de simpatie la adresa partidului național. Drept răspuns la această încercare de mistificare, primim întâmpinarea de mai jos, cu rugăminte de a o da publicității.

„Studențimea clujană, prin reprezentantul ei societatea academică „Petru Maior”, ține să aducă la cunoștința românilor de pretutendeni următoarele:

„Studențimea clujană nu a luat parte întru nimic la ultimele alegeri comunale, considerând ambele liste, guvernamentală și a opoziției unite, ca necorăspunzătoare adevăratei chemări a elementului autohton român creștin din citadela Transilvaniei.

„Ca urmare a acestei hotărâri trebuie desmințită știrea care a apărut în ziarul *Patria*, organ al partidului național, unde se zice că: „studențimea s'a adunat la redacția ziarului *Patria* unde a făcut mari manifestațiuni de simpatie pentru partidul național”; lucru absolut inexact, deoarece numărul de opt, zece inconștienți nu poate fi trecut în rândurile studențimei.

„Desabrobăm cu toată energia faptelor puțin demnă de a se da drept reprezentanți ai studențimei, și rugăm ziarul *Patria*, a cărui informație e inexactă, să-i dea cuvenita rectificare, rămânând, ca noi să ne facem datoria față de neghina care voește a se confunda cu graul cel bun”.